



DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEIPARÆ, ET S. LUCÆ
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA.

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS,
manè disputanda in Scholis Medicorum die Martis vigesima-quinta
Aprilis M. DCC. XLI.

M. ANTONIO-JOANNE DAVAL,
Doctore Medico, Præfide.

An YTIIEINH certâs tradat regulas ad sanitatem tuendam?

I.



ES pretiosa, Sanitas: constat intet omnes. Amat sanitatem ho-
mo; & illius minimam habet rationem. (a) Permagnum interest,
me-herculè, ut intimam hujus materiei vim & naturam explicemus.
At de sanitate verba facere non possumus, quin prius de
corporis humani doctrinâ aliquam ideam aperiamus. Corpus
humanum, ut & aliorum corpora animalium, unum est vas
cujus diversæ configurationes diversa habent nomina. In di-
versis corporis humani partibus, dissimiles sunt liquores sive sapore, sive odo-
re, sive majori aut minori fluiditate. Solida pendent à fluidis; & fluida à soli-
dis. Videamus nunc quis sit homo sanus? Audi. Qui incumbit ad studia sine
cerebri labore; Qui oculos acres atque acutos habet; Qui clarâ voce verba pro-

(a) M. DE LA BRUYERE, sur les mœurs de notre siècle. Rien dans le monde, dit-il,
que les hommes aiment plus que la santé, & qu'ils ménagent moi-même.

fert; Qui faciliè respirat; Cujus maxilla cum agilitate & soliditate sese movet; Cujus cor æquales habet pulsationes; Ventriculus ad digerendum neque promptior, neque lentior; Venter nec strictior, nec laxior; ullà absque difficultate urinæ egressus; hæcque urina ferè sit sine odore, & coloris citrini; Tandem cutis firma. Tunc certò asserere poterimus, hominem istum esse integrâ valetudine. Sed omnes hæc functiones non illo modo operantur, nisi sit in omnibus corporis partibus insensibilis Transpiratio. *Perspiratio insensibilis vel sit per poros corporis, quod est totum transpirabile, & eam tanquam nassam circumpositam habet; vel sit per respirationem per os factam, qua unicâ die ad se-libram circiter ascendere solet; hoc enim indicant gutta in Speculo, si ori opponatur. (a) Perspiratio insensibilis sola debet esse longè plenior, quàm omnes sensibiles simul unice. (b) Nam v. g. Si Cibus & Potus unius diei sit ponderis octo librarum, Transpiratio insensibilis ascendere solet ad quinque libras circiter. (c) Suppressio aut diminutio insensibilis Transpirationis, certè est omnium morborum causa. Plures, inquit SYDENHAM, eo solo vitio quàm vel peste, vel fame, vel gladio, simul unitis omnibus interire. Transpiratio insensibilis est igitur sanitatis fundamentum, & suppressio totalis vel simplex diminutio statum sanum in morbosum mutat. His positis: nunc perscrutari debemus quænam insensibilem Transpirationem (quæ est sanitatis fundamentum) conservent.*

(a) SANCTORIUS, Med. stat. sect. 1. Aph. 5.

(b) Idem ibidem. Aph. 4.

(c) Idem ibidem. Aph. 6.

III

ΥΓΙΕΙΝΗ est cognitio usûs *Aëris; Potus, & Cibi; Motus, & Quietis; Somni, & Vigiliæ; Secretionum, & Excretionum*; tandem *Animi Pathematum*; ad sanitatem conservandam. **ΥΓΙΕΙΝΗ** prima est pars Medicinæ practicæ. Vocabulum **ΥΓΙΕΙΝΗ** originem ducit à *Græco*; nempe, à vocabulis *ὕγιαινα, ὕγιαινα*; id est, *Sanitas*. Sola Medicinæ finis est *Sanitas*. Conservandæ ac restituendæ sanitatis Medici scientia & sollicitudo. Si Sanitas res sit maximè pretiosa; undè veniet triviale proverbium? *Qui vivit medicè, vivit miserè*. Ac qui ità alloquuntur, Medicinam non cognoscunt. Medicina docet nullis obligari legibus, nullum cibi aut potulentii genus fugere. Vita simplex, vita beata. Pro ætate, anni tempore, consuetudine, regione, loco, corporum habitu, victûs ratio est inenda. (a) Re verà, habenda est ratio vitæ generis, & consuetudinis, quæ aliàs altera dicitur natura. Omnia enim non possumus omnes: sic illi qui robustiores sunt, gravibusque additi sunt laboribus aut motibus, & à juvenute aut patriæ consuetudine victui crassiori adfueri existunt, sine damno eundem continere possunt, præ illis, qui ex opposito teneriores sunt texturâ & structurâ; vitâ sedentariâ, præcipuè speculabundâ, gaudent; & semper victui molliori adfueri fuerunt: cujus rei luculentissimum exemplum præbent *Vestphali*, (b) & *Pomerani*, (c) qui extrâ patriam degentes faciliùs cibis mollioribus læduntur, cum tamen duriores & crudiores optimè tolerant.

(a) **HYPOCRATES**, lib. de salubr. victûs ratione.

(b) **VESTPHALI**, les Habitans de la **WESTPHALIE**, Province d'ALLEMAGNE, dont la Ville de **MUNSTER** est la plus considérable.

(c) **POMERANI**, les Habitans de la **POMERANIE**, Province d'ALLEMAGNE, dont la Capitale est **STETIN**, sur l'**Q. D. B.**

VISNE bellè te habere; tuæ menti lumina Medici lumine præfer. Dicit, victûs rationem tuo temperamento consentaneam esse debere. Idem Aër non omnibus convenit. Macilenti, Aër temperatus; homini repleto, tenuis. Dicebant Methodici Medici; *Aëris delectum ciborum electione momenti esse majoris; manducatio enim tantum intervallis fit. Respiratio autem per unum momentum non desinit; Aër perpetuò intrat, & minima penetrat spatia; hinc constringit aut vehementius laxat quàm Alimenta.* (a) Aër & internè & externè corpus premit. In pulmonibus inest raritas ad hauriendum spiritum aptissima. Intrat etiàm Aër per œsophagum cum alimentis. Ille dat solidis *tonum*, & liquoribus fluiditatem. Aër nos externè cingit, & hoc modo cum Aëre interno quoddam conservat æquilibrium. Sed ut illud ita fiat; purum debet esse cælum. Ab Aeris accessu in corpus nostrum, partes corporis, tam fluidæ quàm solidæ, ratione consistentiæ, crasseos ac motûs, respectivè varias subeunt alterationes. Est autem in genere Aër salubris, qui ratione caloris & frigoris, siccitatis & humiditatis temperatus existit, & cui partes Heterogeneæ, sanitatque noxiæ minùs inhaerent. Respectu hujus temperaturæ haud inconcinne pro sanitate conservandâ à Medicis commendari solet Aër vernalis, & æstivus moderatè calidus, cum locis, quæ elatiora esse solent, situmque ad montes habere; quorum tractum præcipuè venti, ab oriente provenientes, penetrare possunt. Hinc patet cuique illas Aëris conditiones, tanquam sanitati contrarias, esse vitandas, quæ de ipsius nimio calore, excessivo frigore, abundante humiditate, aut inquinazione à particulis putridis & miasmaticis, testimonium præbent. Quemadmodum enim nimius Aëris calor, sanguinem & humores ultramodùm attenuat, & intestino *orgastico* motu afficit, ità frigus, in ipso excedens, partes solidas non modò stringendo, transitûs vias actiores reddit, sed ipsos humores quoque incrassando & coagulando alterat. Et sicut humidæ partes excessivè præsentès partim humores magis aquosos reddunt, partim tonum solidarum partium relaxant, & hoc pacto secretionum & excretionum negotium turbant; ità peregrinæ particula ipsam mixtionem animalem aggradiuntur, eamque facillimè disturbando ac resolvendo, gravissimos, plenosque periculo morbos, quos *Puridos* & *Contagiosos* vocare solemus, absque labore produciunt. Causas sanitatis proximas eadem esse ac vitæ, mens intelligit. Facilius est, sanitatem illibatam conservare, quàm labefactatam, aut amissam restituere. Cum itaque sanitas præstantissimum sit donum, cœlitûs à summo Creatore hominì concessum, quod omnes unoquidem ore exoptent, paucissimi tamen debito ordine quærunt; Medico tantò magis, tanquàm naturæ & sanitatis ministro, incumbit, ut ejus conservationi omni labore studeat, cum longè faciliùs sit, prudenti consilio per causarum sanitatem lædentium, temperativam præoccupationem, eorumque, quæ illam juvant, debitam commendationem, hominem à morbis præcavere; quàm eundem à morbis, jamjam ingruentibus ac præsentibus, liberare; ac sanitatem, quæ semel concussa est, restituere; & læsiones, à causis lædentibus productæ, non semper ejus conditionis sint, ut per artem medicam iterùm, vel ad minimum faciliè, removeri queant. Aër igitur & ad vitam & ad sanitatem inservit. Aër frigidus, pessimus, Vitandum est & in habitatione, & in vestimento. Domus itaque ad

4

oriens vel meridiem sita; per hyemem, *focus perennis*; (a) omnique tempore Toga levis & calida. *Benè munitus vestibus melius perspirat, & redditur minoris ponderis.* (b) Nos adversus Aërem frigidum, tantum præmunire possumus; sed integra est Alimentorum optio.

(a) MARTIAL, Lib. X. Epigr. XLVII.

(b) SANCTORIUS, Sect. 2. Aph. XLVII.

I V.

ALIMENTORUM delectus non minoris est momenti quam Aëris. Nutritio simplex salubrior. Exquisiti cibi sæpè non sunt succosi. In omnibus rebus Artem superat Natura. *Sine Arte mensa*; inquit *Martialis.* (a) Modò Alimentorum qualitas sanitatem minuit, modò quantitas. Attamen, paulò deterior & potus & cibus, *suavior tamen, melioribus quidem, sed insuavioribus, preferendus.* (b) HIPPOCRATES ipse illud dicit; & divini Medici ore experientia loquebatur. Inter alimenta solida, sanum & necessarium, Panis; & præsertim Panis expurissimà *Tritici* farinà confectus. Ex omnibus *Cerealibus* panis conficiendo idoneis *Triticum* maximè prævalet; namque plus cæteris succi nutritii continet & faciliùs digeritur. Recens esse debet, & antè viginti quatuor horas coctus; vetus enim durus & ticcus; & difficiliùs coquitur. Attamen nimis recens & nuper è furno extractus lentorem adhuc retinet, neque ità facillè ventriculi prælo conteritur. Panis medulla nutritioni aptior esse dicitur; crusta verò nimium exsiccat, & Biliofis ac Melancholicis nocet. Omnis repletio mala, Panis pessima. Equidem, licet Panis cæteris alimentis meliùs nutriet, si tamen nimia quantitate sumatur, insignem noxam asserere potest; cum enim substantiam habeat glutinosam; si nimia copià sumatur, vix in ventriculo conteritur, & Chylosin efficit viscidiorè & obstructionibus pariendis aptissimam. Olera & fructus, alimenta sunt egregia; nullum enim alimentum nutriendo corpori magis idoneum esse videtur quam quod ad lymphæ naturam propius accedit; olerum & fructuum succus totus est Lymphaticus. Alimenta quæ ex Animalibus deducuntur, omnia non sunt saluifera. Optima, sunt Lac, & Butirum. Lac maximè nutrit, facilis est digestionis, & Chylus jam præparatus vocari potest. Lac crudum & recens extractum quam coctum salubrius est; namque in coctione, quod leve & volatile est in lacte à fervido ignis calore in auras rapitur; undè lac ponderosius fit. Butirum oleosis particulis abundat; quo recentius est, eò gratius & sanitati magis conducit. Butirum quod ignem passum est & frictum, facillimè accessit; nam partes balsamicæ avolant, & terrestres permanent. Carnes Animalium non sunt præstantius corporis humani alimentum. Palatum quidem plus cæteris alimentis exacuant sapore suo, sed sulphur crudum, malignum, & inflammabile continent. Ex fibris constant adeò densis & tritura inabilibus ut digestioni plerumque refractariæ sint, imò corrumpanitur facillè, & putrescant; nec non distribui & cum sanguine & humoribus misceri se vix patiantur. Carnes Animalium plurimùm inter se differunt, non solum ratione diversarum specierum; sed etiam in unà & eadem specie; ratione ætatis, regionis, pabuli, sexûs. Carnes juniorum Animalium ac præsertim recens natorum, mucosæ sunt, molles, & humidæ, faciliùs tamen digeruntur & laxant alvum. Veterum Animalium carnes du-

(a) Lib. X. Epigr. XLVII.

(b) Sect. 11. Aph. 38.

ra sunt, sicca, nervosæ, pauci & pravi alimenti. Quæ mediæ sunt ætatis Animalia, succulenta sunt, id est, maximè nutriunt. Animalia in humidis & palustribus locis nutrita, carnes habent multo sero crudo refertas: quæ sicca & montosa loca incolunt, carnem exhibent puriorem, coctû faciliorem, & ad nutriendum magis idoneum. Carnes venatoriæ libidinosis faucibus insidiantur, sed sanitatis fundamenta sensim invertunt atque adeò domesticorum Animalium carnis insalubriores sunt; omnes enim venationes fucis constant maximè vividis & evolutis, tumultuosis & fervidis, & ad fermentescendum idoneis. Carnes communes & domesticæ non nisi succos molles, flexiles particulas mediocriter sâpidas, dulces tamen continent, succumque placatum & lenem, nec tumultuantem progignunt. Condimenta omnia, irritamenta gula dicta, ob suam quandam acrimoniam palatum recreant, minùs tamen nutriunt, quàm incendunt; & sanitati conducunt minùs, quàm præparant morbo. Pisces alimoniam præbent levem, friabilem, tritu facilem. Corpora robustiora & rustica cibis crassis & texturæ firmioris uti debent, quia ventriculi tritura in iis fortis est & robusta; non igitur ipsis convenit cibus delicatus & tenuis qui faciliùs & promptiùs digeretur; nobilibus verò & orio deditis exhibendus cibus subtilis substantiæ; vis enim tonica ventriculi in ipsis debilis est, quæ crassos cibos atterere nequeat. Potus ad alimenta diluenda & sitim profligandam necessarius est. Naturalis omnium Animalium potus, Aqua. Optima Aqua, levis est & Lympida. Et apud HYPPOCRATEM, *Aqua que citò calefacit & citò refrigeratur, levissima.* (a) Notissimum est, non modò multos homines in individuo, sed multos quoque populos, solo aquæ potu contentos, optimâ sanitatis frui; vitamque longævam agere. Equidem, multas præstat utilitates: sanguinem spissorem diluit, acriorem temperat, & calidiorem refrigerat; sicque obstructions impedit. In statu sano, vinum & aliæ liquores ejusdem speciei, utiles non sunt; & è contrâ sæpè nocivæ. * De quantitate potûs & cibi, HYPPOCRATIS sententiam observa: *valetudinem excolunt citrà satiætatem cibis vesci, & impigrum esse ad laborem.* (b) Movere & vivere idem ferè est. Non ille vivit, qui semper otium dat corpori; cuiusque somnus vigiliâ est longior. Omnia Animalia, ad movendum: sed homo nascitur ad laborem, & Avis ad volatum. (c) Quàm brevis est vita! (Inquiunt homines cum dolore,) attamen hanc vitam brevem breviorē faciunt, quando in somno & desidîâ maximam hujus consumunt partem. Per Motum, intelligimus Exercitationem moderatam, id est, viribus accomodatam. Ambulatio naturalis est Exercitatio, & igitur salubrior. *Cursus & Saltus* aliquandò juvant. Ars quæ varia corporis exercitiâ edocet, *Arts Gymnasticæ* appellatur. Illa apud veteres egregiè fuit exulta; suos habebat Magistros, & sua Gymnasia. Exercitatio non solum totius corporis robur agilitatem membrorum, motuum continuitatem, & æquabilitatem comparat; unde alimenta faciliùs dissolvuntur & atteruntur, succus nutritius celerius distribuitur, recrementa potentiùs extruduntur; sed, quod rei caput est, faciliorem & uberiorem diaphoresin excitat, proindeque exercitatio sanitatem tuetur ac reficit. Exercitatio matutina ac jejuno stomacho salubrior est quàm post cibum; quia motus post cibum assumptum alimentorum digestionem præ-

(a) Sect. 5. Aph. 26.

* *Noter cependant que les personnes accoutumées au vin, doivent en continuer l'usage. Les meilleurs vins sont ceux de BAUNE, d'AUXERRE, & de JOINT, en BOURGOGNE. Il faut toujours en boire du vieux, en quelque âge que l'on soit.*

(b) De Morb. Vulg. Lib. VI. Sect. IV.

(c) Job Lib. Cap. 5. v. 7.

capitem agit, & malè tritum grumosumque Chylum efficit; undè obstructions subsequuntur. Itaque nisi digestio alimenorum absoluta sit, exercitatio noxia. Potest tamen à prandio lenis fieri deambulatio, idem & à cœnâ. Mensura exercitationis tres habet conditiones. 1°. Ut continuetur exercitatio, donec corpus intumescat aut floridum appareat. 2°. Donec corpus lassitudine affici incipiat. 3°. Donec sudor modicus aut saltem calidus vapor erumpat; tùm enim ab exercitatione desistendum est. Quies post defatigationes tantùm necessaria ac salubris; nam per quietem vires exhaustæ resarciuntur; motus partium tonicus & oscillationes temperantur; tranquillior fit sanguinis circuitus; secretoria relaxantur; expeditiores fiunt secretiones; & Excretiones, propè Secretiones subsequuntur. Quies verò quem labor non præcessit, perniciosus; vitiosos humores generat, stagnationibus dat locum, corporis meatus recementis infarcit, & functiones hebetat. Somnus immodicus eundem producit effectum; partium enim fibras nimium relaxat, datque locum humorum congestioni, caput gravat, multisque vaporibus & humoribus implet, omnes denique partes ad motum pigriores reddit. *Somnus qui faciat breves tenebras.* (a) En salubris somnus. Tempus somni ordinarium est septem horarum, quod & ciborum digestioni & succi nutritii distributioni viribusque reficiendis sufficit; aliis tamen assuetis longior aut brevior esse potest. Somnus brevis à prandio, per ætatem tantùm, & assuetis ad perfectam alimentorum digestionem est utilis. Somnus longior sudorem producit, & excretiones impedit. Excreta, si retineantur, corpori maximè nocent. Excreta v. g. Alvi, retenta, aut aciora fiunt aut indurescunt, nervos intestinorum premunt, vibrationes ventriculi tonicis interturbant, digestiones impediunt, & pariunt nausæam, doloresque Cholicos excitant. Urina mediocris debet esse consistentiæ, ut sit bona; coloris citrini; sine sedimento, & quantitate suâ liquidis assumptis, propemodùm respondere. Tandem *valetudo sustentatur nutritiâ sui corporis & observatione earum rerum, quæ res aut prodesse solent, aut obesse, & continentia in vitium, omnique cultu corporis tuendi causâ, & prætermittendis voluptatibus.* (b)

(a) MARTIALIS, Lib. X. Epigr. XLVII.

(b) CICERO, I. OE.

V.

OPTIMA dicta inutilis esset, nisi homo cupiditatibus imperaret. Visne animi Pathemata ad rationis normam dirigere? Animi Pathematum naturam, originem, & numerum cognoscere debes. De numero, non consentiunt inter se Philosophi. Quod ad nos, unicam cupiditatem agnoscimus; *felicis ætatis desiderium.* Hoc solum & unicum desiderium vera est causa omnium hominis actionum; & illius curarum ac sollicitudinum finis & objectum. Qui tantum desiderat, quod est hominis dignum; * ille motus animi ratione regitur. Qui, è contrâ, cupidines abjectas habet, captivus est. Hinc homo cupiditati aut imperat, aut servit. Si sibi imperiosus est, felix; si cupiditatibus obedit, serviliter vivit; miser est. Homo ad societatem natus: homo dives pauperi non est utilior, quàm diviti pauper. Si dives es, ama pauperem; si pauper,

* Le seul désir digne de l'Homme, c'est de connaître Dieu. L'Homme a l'idée & le désir d'un bonheur souverain gravé dans le fonds de sa nature; & cette idée & ce désir sont la source de tous ses autres désirs & de toutes ses actions. (M. NICOLÉ, Tom. XI. Pag. 115.)

divitem. Illa est sola felicitatis via. Is seipsum non diligit, qui proximum non diligit. Amicitia, lætitia vera; & lætitia est sanitatis fundamentum. Omnibus sis beneficus; felix eris; hinc nemini invidabis. Invidia, nullo absque dubio, summa stultitia est. Et verò, cur diviti invidas? Is dives est aut propter rapinas, aut propter dotes remuneratas. Si ad honorem eo cursu venit, qui non patuit viris probis; non debet crescere in illius invidia, quantum ipsi crescit fortuna: sed ille est deplorandus. Si bonis & honestis rationibus rem suam auxit, illum imitari omnibus nervis contendamus. De malè partis divitiis, contrarium dicit PROPHETA. (Memento tu;) *Noli emulari in eo qui profperatur in viâ suâ: in homine faciente injustitias.* (a) *Vitam qua faciunt beatiorum, hæc sunt,* inquit MARTIALIS; *Quod sis, esse velis, nihilque malis.* (b) Et quidem, *nihil magis reddit liberam perspirationem, quàm animi consolatio.* (c) Nobile oblectamentum & viro probo dignum, quod sanitati maximè conducit; Ars APOLLINIS altera, Musica. Animum & corpus confortat. Societatis est vinculum; & solius radium levat: in prosperitate, est voluptas; in re adversâ solatium. In summis infortuniis animi tranquillitas existere potest. Is, inquit D. DE LA BRUYERE, *qui ad animum recreandum, felicitatem expectaret, sapè totâ vitâ expectaret.* * Desidiam fuge. Munus tuum præclare fac. Veram esse & solidam voluptatem, *Animi delectamenta*, crede. Amici colloquium plus reficit & recreat mentem, quàm insidiosæ sensuum voluptates. Vidisti sanitatis fundamentum, non evertes.

Ergo ΥΓΙΕΙΝΗ certas tradit regulas ad sanitatem tuendam.

(a) Psalm. 36. v. 7.

(b) Lib. X. Epigr. XLVII.

(c) SANCTORIUS, Sect. VII. Aph. VI.

* Dans son Livre, sur les mœurs de notre siècle. Celui qui attendroit qu'il eût du bonheur, pour prendre quelque délassement, souvent, n'en trouveroit jamais le moment.

Proponēbat Parisiis CAROLUS-LUDOVICUS LIGER;
Altiſſiodôrus, Baccalaureus Medicus, A. R. S. H. 1741,
à sextâ ad meridiem,